

IQTISODIY ZIDDIYATLAR VA SANKSIYALAR OQIMINING JAHON BOZORI KONYUKTURASIGA TA'SIRI

Omonov Kamoliddin

Annotatsiya: Jahon iqtisodiyoti doimiy ravishda o'zgarib turadigan murakkab tizimdir. Bu tizimda iqtisodiy ziddiyatlar va sanksiyalar muhim rol o'ynaydi. Ularning ta'siri jahon bozorining konyukturasiga sezilarli darajada ta'sir ko'rsatadi. Ushbu maqolada iqtisodiy ziddiyatlar va sanksiyalar oqimining jahon bozorida o'zgarishlarga qanday ta'sir qilishi ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: iqtisodiyot, ziddiyatlar, sanksiyalar, jahon bozori, investitsiya, iqtisodiy cheklovlar.

Iqtisodiy ziddiyatlar, asosan, davlatlar o'rtasidagi siyosiy, iqtisodiy yoki ijtimoiy kelishmovchiliklardan kelib chiqadi. Bunday ziddiyatlar ko'pincha savdo urushlari, valyuta kurslaridagi o'zgarishlar yoki resurslar ustidan raqobat kabi holatlarda namoyon bo'ladi. Iqtisodiy ziddiyatlar natijasida davlatlar o'rtasida savdo aloqalari cheklanishi, investitsiyalar kamayishi va iqtisodiy o'sish sur'atlari pasayishi mumkin. Masalan, bir davlatning boshqa davlatga qarshi qo'llagan iqtisodiy cheklovlari, o'z navbatida, global savdo tizimida muammolarni keltirib chiqaradi. Bu holat, o'z navbatida, iste'molchilar va ishlab chiqaruvchilar uchun noqulay sharoitlar yaratadi. Sanksiyalar, asosan, bir davlat yoki xalqaro tashkilot tomonidan boshqa davlatga qarshi qo'llaniladigan iqtisodiy cheklovlardir. Ular ko'pincha siyosiy maqsadlar uchun qo'llaniladi va iqtisodiy ta'sir ko'rsatish maqsadida ishlab chiqiladi. Sanksiyalar natijasida maqsadli davlatning iqtisodiy faoliyati cheklanishi, import va eksportning kamayishi, valyuta kurslarining o'zgarishi va inflyatsiya darajasining oshishi mumkin. Sanksiyalar, shuningdek, xalqaro munosabatlarga ham ta'sir ko'rsatadi, chunki ular davlatlar o'rtasidagi ishonchni pasaytiradi va diplomatik aloqalarni murakkablashtiradi. Iqtisodiy ziddiyatlar va sanksiyalar jahon bozorida bir qator o'zgarishlarga olib keladi. Savdo oqimlarining o'zgarishi kuzatiladi. Sanksiyalar va ziddiyatlar natijasida davlatlar o'rtasidagi savdo aloqalari cheklanishi mumkin. Bu esa global savdo oqimlarining o'zgarishiga olib keladi. Bunday vaziyatda, bir davlatga qarshi sanksiyalar qo'llanilganda, boshqa davlatlar bilan savdo aloqalari kuchayishi mumkin. Masalan, sanksiyalar ostida qolgan davlatlar o'z iqtisodiy aloqalarini boshqa mamlakatlar bilan mustahkamlashga harakat qiladilar, bu esa yangi savdo yo'nalishlarining paydo bo'lishiga olib keladi. Investitsiya oqimlarining pasayishi kuzatiladi. Iqtisodiy ziddiyatlar va sanksiyalar investitsiya muhitini yomonlashtiradi. Investorlar xavf-xatarni kamaytirish maqsadida riskli hududlardan qochishga harakat

qiladilar, bu esa global investitsiya oqimlarining pasayishiga olib keladi. Investitsiyalarning kamayishi esa iqtisodiy o'sish sur'atlarini pasaytiradi va yangi ish o'rinlarining yaratilishini sekinlashtiradi. Resurslar narxining o'zgarishi ham muhim omil hisoblanadi. Iqtisodiy ziddiyatlar va sanksiyalar natijasida resurslar narxлари o'zgarishi mumkin. Energiya resurslari ustidan raqobat kuchayganda, ularning narxi oshishi mumkin, bu esa global iqtisodiyotga ta'sir qiladi. Resurslar narxining oshishi esa iste'molchilar uchun xarajatlarni oshiradi va iqtisodiy barqarorlikni buzishi mumkin. Shuningdek, valyuta kurslarining o'zgarishi ham jahon bozoriga ta'sir ko'rsatadi. Sanksiyalar va iqtisodiy ziddiyatlar valyuta kurslariga ham ta'sir ko'rsatadi. Davlatlar o'rtasidagi iqtisodiy noaniqlik valyuta kurslarining o'zgarishiga olib kelishi mumkin, bu esa xalqaro savdoga ta'sir qiladi. Valyuta kurslaridagi o'zgarishlar esa import va eksport narxlarini o'zgartiradi, bu esa global iqtisodiy aloqalarni yanada murakkablashtiradi. Ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlik ham iqtisodiy ziddiyatlar va sanksiyalardan zarar ko'radi. Iqtisodiy qiyinchiliklar, ishsizlik darajasining oshishi va ijtimoiy noroziliklar kuchayishi mumkin. Ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikning buzilishi esa davlatlar o'rtasidagi munosabatlarni yanada murakkablashtiradi va ijtimoiy tartibsizliklarga olib kelishi mumkin. Sanksiyalar jahon bozoriga ko'p jihatdan ta'sir qiladi, jumladan savdo oqimlari, narxlar, investitsiya oqimlari va global iqtisodiy muvozanatni o'zgartirish orqali. Ular iqtisodiy beqarorlikni kuchaytirishi va yangi innovatsiyalarni rag'batlantirishi mumkin. Shunday qilib, sanksiyalar jahon iqtisodiyotining murakkab va o'zaro bog'liq tizimida muhim rol o'ynaydi.

Xulosa:

Iqtisodiy ziddiyatlar va sanksiyalar jahon bozorining konyukturasiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Ular savdo oqimlarining o'zgarishi, investitsiya pasayishi, resurslar narxining o'zgarishi va valyuta kurslarining noaniqligiga olib keladi. Bunday holatlar global iqtisodiy barqarorlikka tahdid solishi mumkin. Shu sababli, davlatlar o'rtasidagi iqtisodiy aloqalarni mustahkamlash va ziddiyatlarni bartaraf etish muhim ahamiyatga ega. Iqtisodiy ziddiyatlar va sanksiyalarni bartaraf etish uchun xalqaro hamkorlik va diplomatiya muhim vosita hisoblanadi. Faqatgina birgalikda harakat qilib, davlatlar o'zaro manfaatli iqtisodiy aloqalarni rivojlantirishlari mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Krugman, P. R., & Obstfeld, M. (2018). International Economics: Theory and Policy. 10th Edition. Pearson.
2. Baldwin, R. E. (2016). The Great Convergence: Information Technology and the New Globalization. Harvard University Press.

3. Hufbauer, G. C., Schott, J. J., & Elliott, K. A. (2013). *Economic Sanctions Reconsidered: History and Current Policy*. 3rd Edition. Peterson Institute for International Economics.
4. Ghosh, A. R., & Phillips, S. (2015). *Managing Capital Flows: The Role of Capital Controls and Macroprudential Policies*. International Monetary Fund.
5. Drezner, D. W. (2011). Sanctions Sometimes Smart: Targeted Sanctions in Theory and Practice. *International Studies Review*, 13(2), 96-108.
6. Pape, R. A. (1997). Why Economic Sanctions Do Not Work. *International Security*, 22(2), 90-136.
7. Bremmer, I. (2018). *The New Geopolitics of Trade: How Economic Sanctions and Trade Wars Are Reshaping Global Markets*. Foreign Affairs.
8. Friedman, T. L. (2005). *The World Is Flat: A Brief History of the Twenty-First Century*. Farrar, Straus and Giroux.
9. Rodrik, D. (2018). *Straight Talk on Trade: Ideas for a Sane World Economy*. Princeton University Press.
10. Cohen, S. S. (2015). *The Future of Economic Sanctions: A New Approach to Global Governance*. *Global Policy*, 6(1), 1-10.